

Šifra numurs _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9

19. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē II posms

1. uzdevums.

(7 punkti)

Sakārto notikumus hronoloģiskā secībā!

- A Latvijas Republikas dibināšana
- B Pirmā Pasaules kara beigas
- C Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D Kārļa Ulmaņa īstenotais valsts apvērsums
- E Dzimtbūšanas atcelšana Latgalē (Vitebskas guberņā)
- F Latvijas Republikas bruņoto spēku uzvara pār Bermonta karaspēku pie Rīgas
- G Molotova – Ribentropa pakta parakstīšana
- H 1905. gada revolūcija

2. uzdevums.

(5 punkti)

Kas ir šo darbu autori? Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā pirms darba nosaukuma!

1. ___ “Uguns un nakts”	A Aleksandrs Grīns	B Aleksandrs Čaks	C Jānis Rainis
2. ___ “Kauja pie Knipskas”	A Jānis Akuraters	B Jānis Poruks	C Vilis Lācis
3. ___ “Sarkanās puķes”	A Aspazija	B Jānis Poruks	C Andrejs Upīts
4. ___ “Melnholiskais valsis”	A Jāzeps Vītols	B Jānis Mediņš	C Emīls Dārziņš
5. ___ Brāļu kapi Rīgā	A Kārlis Zemdega	B Kārlis Zāle	C Kārlis Jansons

3. uzdevums.

(7 punkti)

Ar kuriem pasaules vēstures notikumiem saistīti Latvijas notikumi?

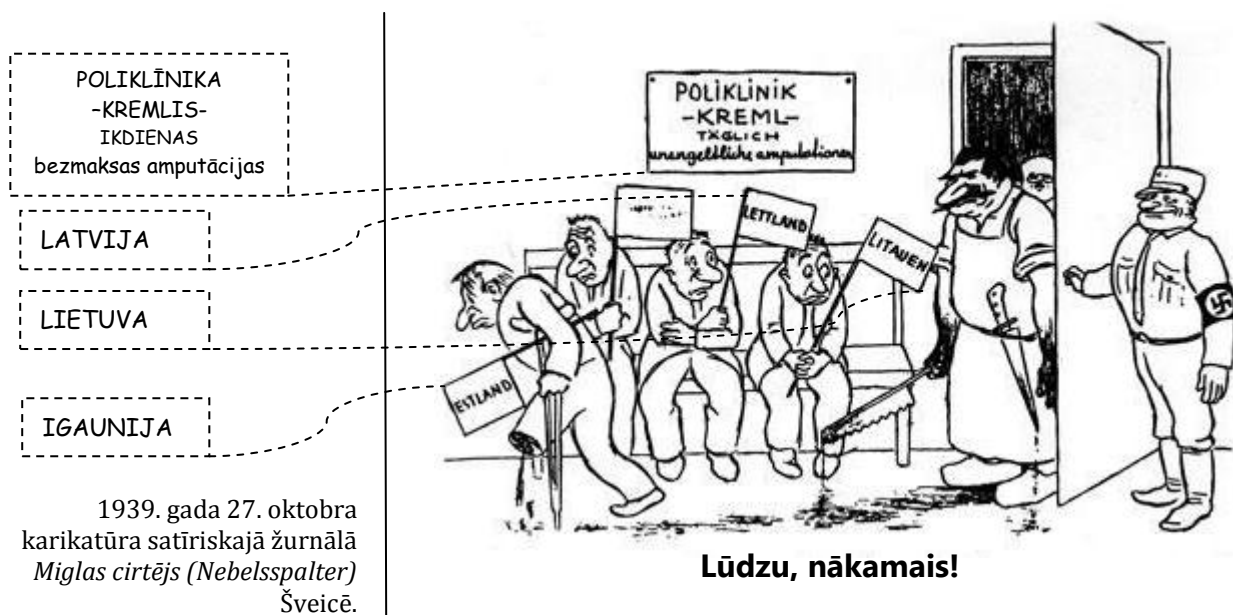
Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā kreisajā pusē!

___ 1905. gada revolūcija	A Autoritāru režīmu veidošanās Eiropā
___ Latvijas Republikas proklamēšana	B Itālijas pāriešana Antantes pusē
___ Dzimtbūšanas atcelšana Vidzemē	C Impēriju sabrukums pēc I Pasaules kara
___ K. Ulmaņa valsts apvērsums	D Trejsavienības izveidošanās
___ Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana	E Krievijas – Japānas karš
___ Latvijas iekļaušana PSRS sastāvā	F Franču revolūcijas ideju izplatīšanās Napoleona karagājiena ietekmē
___ Brīvības cīņas Latvijas teritorijā	G Pilsoņu karš Krievijā
	H Molotova – Ribentropa pakts

4. uzdevums.

(17 punkti)

Izpēti karikatūru un atbildi uz jautājumiem!

1939. gada 27. oktobra
karikatūra satīriskajā žurnālā
Miglas cirtējs (Nebelsspalter)
Šveicē.

Lūdzu, nākamais!

4.1. Kādu un kad notikušu notikumu attēlo karikatūra?

4.2. Kādas valstis attēlotas karikatūrā? Kuri simboli uz to norāda?

Valsts	Simboli

4.3. Izskaidro simbolu nozīmi karikatūrā!

Zāģis un nazis

Durvis

Sols

4.4. Kāda, Tavuprāt, ir autora attieksme pret attēloto notikumu? Kas par to liecina?

5. uzdevums.

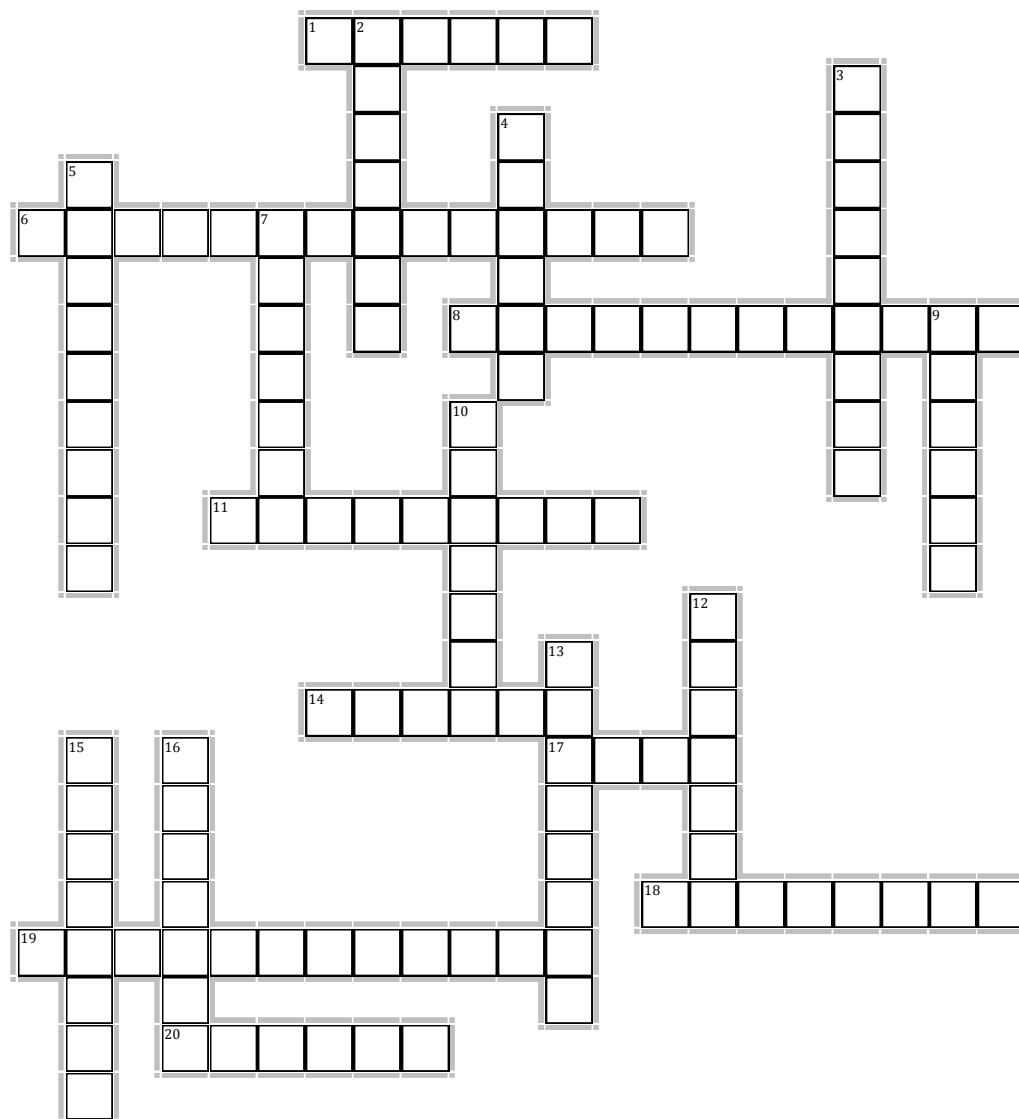
(6 punkti)

Kas ir šo tekstu autori? No kura darba šie teksti nāk?

5.1. Tēvzemei un Brīvībai

5.2. Pastāvēs, kas pārvērtīsies

5.3. Gaismu sauca, gaismā ausa, augšām cēlās gaismas pils

Aizpildi krustvārdu mīklu!**Horizontāli**

1. Viens no ievērojamiem jaunlatviešiem, "Latvju dainu" sastādītājs.
6. Marksisma kustības pārstāvji Latvijā.
8. Latvijas Republikas ministru prezidents, delegācijas vadītājs Latvijas uzņemšanai PSRS.
11. Viens no Jaunlatviešu kustības dibinātājiem, jūrskolu dibināšanas veicinātājs.
14. Latvijas Republikas pirmais prezidents.
17. Pirmo vispārējo latviešu dziesmu svētku norises vieta.
18. Viena no 19./20.gs. mijas spožākajām latviešu dzejniecēm.
19. Latviešu nacionālās kustības pārstāvji 19. gs. otrajā pusē.
20. Rakstnieks, jurists, politiķis, padomju Latvijas valdības vadītājs 1919. gadā.

Vertikāli

2. Jaunlatvietis, "latviešu teātra tēvs".
3. Senators, kurš 1882.-1883.gadā veica revīziju Latvijā.
4. Viens no latviešu ievērojamākajiem dzejniekiem, "Dienas Lapas" redaktors.
5. F. Šillera luga, kas kļuva par pirmo teātra izrādi latviešu valodā.
7. Pilsēta, kuras universitātē izveidojās pirmais latviešu studentu pulciņš.
9. Latviešu mācītājs, sabiedriskais darbinieks un politiķis, ko 1924. gadā tiesāja kā valsts nodevēju par darbību 1919. gadā.
10. Jaunlatvietis, eposa "Lāčplēsis" autors.
12. Vācbaltiešu demokrāts, visu Latvijas Republikas Saeimu deputāts.
13. Filozofs un apgaismotājs, grāmatas "Latvieši" autors.
15. Pirmais akadēmiski izglītotais latviešu arhitekts.
16. Vairākkārtējs Latvijas Republikas ministru prezidents, valsts apvērsuma organizētājs.

Izpēti karti un atbildi uz jautājumiem!

7.1. Kuru laika posmu un teritoriju attēlo šeit redzamā karte?

7.2. Kuras kartē redzamās valstis starpkaru periodā saglabāja **demokrātisku** valsts iekārtu?

- Atzīmē tās kartē ar vertikālu svītrojumu!
- Uzskaiti šīs valstis!

7.3. Kurās no kartē redzamajām valstīm starpkaru periodā izveidojās **totalitāra** valsts iekārta?

- Atzīmē tās kartē ar horizontālu svītrojumu!
- Uzskaiti šīs valstis!

7.4. Kurās no kartē redzamajām valstīm starpkaru periodā izveidojās **autoritāra** valsts iekārta?

- Atzīmē tās kartē ar krustenisku svītrojumu!
- Uzskaiti šīs valstis!

7.5. Kādu nozīmīgu pasaules vēstures notikumu rezultātā radās kartēs attēlotā situācija?

7.6. Kad un kādi nozīmīgi vēstures notikumi vēlāk mainīja kartē redzamo valstu robežas?

Uzmanīgi izlasi avotu tekstu, lai atbildētu uz jautājumiem!

Avots A Fragmenti no Vācijas–Latvijas 1939. gada 30. oktobra līguma par vācu tautības Latvijas pilsoņu pārvietošanu uz Vāciju

(Publicēts 2012. gadā I. Feldmaņa grāmatā „Vācbaltiešu izceļošana no Latvijas (1939-1941)”).

Līgums

par vācu tautības Latvijas pilsoņu pārvietošanu uz Vāciju

Vācijas valsts valdība, vēlēdamās apvienot vācu tautībai piederīgos Vācijas teritorijā, un Latvijas valdība, piekrizdama vācu tautības Latvijas pilsoņu pārvietošanai uz Vāciju [...] ir vienojušās par sekojošiem noteikumiem:

I pants.

Latvijas valdība apņemas atlaist no Latvijas pavalstniecības tos vācu tautības Latvijas pilsoņus, kuri līdz 1939. gada 16. decembrim labprātīgi izteic savu gribu uz visiem laikiem izstāties no Latvijas pavalstniecības un atstāt savu pastāvīgo dzīves vietu Latvijā.

Vācijas valdība apņemas šīs personas pēc viņu atlaišanas no Latvijas pavalstniecības uzņemt Vācijas valstī nolūkā piešķirt viņām Vācijas pavalstniecību.

II pants.

[...] Atlaišanas lūgumu nevar ņemt atpakaļ.

IV pants.

Izceļotājiem pēc atlaišanas dokumenta saņemšanas jāatstāj Latvija līdz 1939. gada 15. decembrim. Vācijas valsts valdība gādā par izceļošanas iespēju un uzņemas visus ar to saistītos izdevumus, ciktāl tie gulstas uz izceļotājiem.

Latvijas valdība apņemas neradīt izceļotājiem kavēkļus un palīdzēt viņiem pie izceļošanas.

Avots B Fragments no Kārļa Ulmaņa valsts saimnieciskās un kultūras padomes kopsēdē 1939. gada 12. oktobrī

(Runa publicēta *Daugavas Vēstnesī* 1939. gada 13. oktobrī, arī vairākos citos laikrakstos.)

Zināmu satraukumu sabiedrībā ir radījusi arī vāciešu masu izceļošanas kustība. Man jāsaka, ka viņi darītu pareizāki, ja paši savā labā stingri nostātos pret satraukuma radīšanu. Pavisam aplams ir ļaunprātīgais izdomājums, ka vāciešu izceļošana stāvētu kaut kādā sakarā ar jauno līgumu ar Padomju Savienību.

Cik nepamatota ir šī iedoma, redzams jau no tā, ka līdzīga izceļošana jau sākusies no tādām valstīm, kuras nekādus tamlīdzīgus līgumus nav noslēgušas. Vāciešu aizsaukšana norit vienīgi uz vācu valdības apsvēruma, neatkarīgi no kaut kādiem citiem apstākļiem. Mūsu vēlēšanās ir braucējiem tikai palīdzēt izceļošanas grūtības atvieglot, bet katrs satraukums strādā tam pretī un var pat iznīcināt valdības labos nodomus.

Viens satraukuma veids šinī sakarībā ir stāsti, ka arī daži latvieši gribot izceļot reizē ar vāciešiem, kāpēc, to, laikam, viņi paši zina. Bet viņi maldās, ka pie mums drošība varētu tikt traucēta un ka tādēļ viņiem jāizbraucot. Un bez tam, ja jau nu briesmas draudētu, tad jau visiem, ne jau viņiem vien, bet lai kādi ir iemesli, ja kāds grib braukt, lai brauc! (Ovācijas.) Bet lai zina, ka izbraukšana šinīs dienās ir iespējama tikai līdzīgā kārtā, ka vāciešiem — Latvijas pilsoņiem, proti, uz neatgriešanos! (Ovācijas.)

Protams, ka tiklab valdība, ka arī sabiedrība zinās un mācēs šādu rīcību novērtēt pēc nopelna. Šo konjunktūras latviešu, no kuriem daži sevi veltīgi pieskaita inteliģencei, nevienam nebūs žēl. Varbūt dienas un viņu pārbaudījumi ir svešo lieta. Mēs redzam, ne tik vien īstu patriotismu, bet arī cilvēku raksturu. Mēs redzam kam vārdi, ir bijuši tikai vārdi atšķirībā no tiem, kam vārdi dziļā stingrā pārliecībā.

Avots C **Fragments no laikraksta *Rigasche Rundschau* (*Rīgas Apskatnieks*) redakcijas raksta**

(Publicēts *Rigasche Rundschau* 1939. gada 13. decembrī, laikraksta pēdējā numurā).

Savu pateicību mēs jau esam pauduši, pateicību mūsu Vadonim un vācu tautai par to, ka viņu gribas dēļ mums tagad ir iespēja kalpot uz mūsu varenās Tēvzemes austrumu robežas. Pateicība, ko mēs, Baltijas vācieši esam parādā Ādolfam Hitleram, nav izsakāma vārdos, tai jārunā caur mūsu darbiem.

[..] Vēlamies izmantot šo iespēju, lai atkārtoti paustu savas atvadu domas par latviešu tautu un Latvijas valsti. Tagad, kad šķiramies un kad mums nav viegli doties prom no mūsu kopīgās dzimtenes, ir jāaizmirst viss, kas mūsu starpā neizbēgami radies tautu izdzīvošanas cīņas dēļ. Mēs vēlamies vērst savas domas nevis uz šķeļošo, bet vienojošo. Mūsu misija ir jaunajās mājās piedalīties labas un ilgstošas sapratnes veidošanā starp vācu un latviešu tautu.

Vācu minoritāte pievienojas mūsu nacionālās kopienas prezidenta atvadu runai, kuru viņš pirms dažām dienām veltīja Latvijas prezidentam: Mēs vēlam Latvijas iedzīvotājiem laimīgu nākotni un viņu vadībai veiksmīgi sasniegt iepriekš uzstādītos valsts mērķus. Dievs svētī šo zemi, ko mēs nekad neaizmirsīsim.

Avots D **Fragments no laikraksta *Latvijas vācu draudžu evaņģēliski luteriskās baznīcas vēstnesis* redaktora raksta** (publicēts 1939. gada 10. novembrī, laikraksta pēdējā numurā).

Mūsu likteņa lielais pavērsiens tagad kļūst par realitāti. Mēs vēlamies ar pateicīgām sirdīm atvadīties no zemes, kurā mūsu tēvi ir darbojušies un cīnījušies. Mēs vēlamies ar paļāvību un prieku vērties turp, kur mūs gaida mūsu tauta, vēlamies pēc ceļojuma spert kāju uz Vācijas zemes un sākt no jauna – ar Dievu!

Avots E **Paula Šimana telegramma Valsts prezidentam Kārlim Ulmanim 1939. gada 7. novembrī**

(Publicēta rakstu krājumā *Šimanis P. Eiropas problēma: rakstu izlase* 1999. gadā).

Pauls Šimans (*Paul Schiemann, 1876–1944*) bija visu Saeimu deputāts, pārliecināts demokrāts, laikraksta *Rigasche Rundschau* redaktors.

Mirkli, kad Latvijas vācu tautības pilsoņi tiek spiesti atrauties no savas dzimtenes, tie vācu latvieši, kuri ir nolēmuši labās un ļaunās dienās kopā ar pārējiem valsts biedriem līdz galam izturēt, kalpot vecajai tēvzemei, apvienojas saukli: Dievs svētī Latviju. – Pauls Šimans.

Avots F **Fragmenti no Latvijā dzimušās un dzīvojušās anglietes Lusijas Edisones vēstulēm.**

(izdotas 1986. gadā Lielbritānijā grāmatā *Addison L. Letters from Latvia*).

Bulduri, 28.10.1939

Nabaga baltiešu evakuācija ir trakākā shēma, ko jebkad radījušas ārpātīgā smadzenes. Tikai jaunākā paaudze, kas dievina Hitleru, ir priedīgi doties; visiem pārējiem lūzt sirds, jo spiesti pamest zemi, kurā dzimuši, un jāatstāj viss īpašums. Esmu lieciniece sāpēm, ko nav iespējams aprakstīt. Visas mūsu mīļās vecās dāmas Jelgavā nolād Hitleru un lūdz Dievam, lai nāve viņas paņem, pirms tās spiestas pamest savu ērto veco ļaužu namu.

Bulduri, 28.10.1939

Pietaupi savu līdzjūtību baltiešiem, kuri ir izrauti no mājām un piedzīvos sāpīgu atmošanos, kad nonāks galamērķī, ja vien viņiem ir kādas ilūzijas un ticība visām lieliskajām lietām, kas tiem solītas.

Es vakar devos (ar vilcienu) uz pilsētu, un pavadīju vēl kādus senus draugus, kuri ir asarās, jo tiem jāpamet savas mājas. Smieklīgi saukt viņus par „dzimtenē atgriezušajiem”, jo lielākā daļa no viņiem nekad mūžā nav spēruši ne soli Tēvzemē.

Bulduri, 27.11.1939

Visu šo nelaimīgo baltiešu evakuācija ir tāds apkaunojums! Vai spēj iedomāties pamest visu savu īpašumu un doties tādā briesmu zonā? Un tas viss vienkārši bubuļa dēļ! Viņi joprojām dodas projām pa 2000 dienā – vēl apmēram 30 000 idiotu atlikuši. [..]

Ierodoties Vācijā, sīkās radurakstu pārbaudēs dažiem Baltiem atklāti ebreju izcelsmes vectēvi vai vecvecmātes un viņi pārsūtīti uz koncentrācijas nometnēm. Vai viņi nav lopi? Pēc visa atdošanas. [..]

Avots G Fragments no Rīgas Jēzus baznīcas vācu draudzes mācītāja Artura Brusdeilina (Arthur Brusdeylins, 1887–1955) atmiņām

(Publicēts grāmatā „Piedzīvotā vēsture: Vācbaltieši 20. gadsimtā” Izdota 2002. gadā Vācijā). Arturs Brusdeilins (Arthur Brusdeylins, 1887–1955) bija Rīgas Jēzus baznīcas vācu draudzes mācītājs.

Nebūs pārspilēts apgalvojot, ka pie Dievgalda nāca visa draudze 100% apmērā. Neviens negribēja no dzimtenes un dzimtās baznīcas šķirties bez šī mierinājuma un stiprinājuma. Starp vakarēdiena viesiem sēdēja daudzi, kuri citkārt baznīcā nebija redzēti. Liels bija baznīcēnu aizkustinājums, plūda daudz skumju asaru; kāds vecāks kungs, kuram es sniedzu kausiņu, sagrāba un noskūpstīja manu roku.

Avots H Saīstināts fragments no Leo Dribina raksta „Vācieši”

(Publicēts grāmatā „Mazākumtautības Latvijā. Vēsture un tagadne” 2007. gadā).

Vispār neatkarīgajā Latvijas valstī vācu tautības prestižs nebija augsts. To noteica galvenokārt pretējās vēsturiskās atmiņas un pretrunīgie pagātnes vērtējumi. Daudzu apziņā vācu ienācēji bija tikai Latvijas paverdzinātāji un pazemotāji. Stingri iesakņojās mīts par 700 vācu virskundzības nebrīves un moku gadiem.

Latvijas vācbaltiešu kopienas sagrāva no Vācijas nākušais nacionālsociālisms. [..]

1939. gadā Vācija īstenoja Ā. Hitlera lēmumu pārvietot vācbaltiešus uz Lielvācijai pievienotiem okupētās Polijas rietumu novadiem. 1939. gada oktobrī par Ā. Hitlera gribu tika informēta Latvijas valdība, bet vācbaltieši saņēma no Berlīnes pavēli par pārceļšanos. Tās nepildītājus nosauca par vācu tautas nodevējiem.

Vācbaltiešu reakcija uz to nebija vienveidīga. Vieni ar sajūsmu pakļāvās firera „aicinājumam”. Otrie – baidījās, ka Latviju ieņems PSRS bruņotie spēki un viņi tiks represēti. Trešie – vēlējās palikt Latvijā, bet nevēlējās nošķirties no savas vēsturiskās tautas grupas. Ceturtie – skaidri pateica, ka viņi paliks savā vienīgajā tēvijā – Latvijā.

Avots I Fragments no Ineša Feldmaņa grāmatas „Vācbaltiešu izceļošana no Latvijas (1939-1941)”

(izdota 2012. gadā Rīgā).

Vācbaltiešu izceļošana Latvijai bija neapšaubāmi smags un būtisks zaudējums. Stipri novājinājās tās vitālais spēks, jo to atstāja tautas grupa, kas bija veikusi nenovērtējamu kultūras darbu. No Latvijas aizbrauca izglītotākā un ar iniciatīvu apveltītākā iedzīvotāju daļa. Daudzi vietēji vācieši bija galvenie speciālisti dažādās ekonomikas, veselības aizsardzības un citās nozarēs. Līdz ar viņu izceļšanu sāka veidoties intelektuāls vakuums, ko vēl vairāk pastiprināja vēlākās staļiniskās represijas, holokausts, iedzīvotāju masveida aizbraukšana pēc kārtējās okupācijas 1944. un 1945. gadā. Izceļšanas rezultātā Latvija zaudēja arī savu stabilāko saikni ar Rietumeiropu.

8.1. Kuru Latvijas vēstures notikumu atspoguļo visi avoti? (visi avoti)

8.2. Ar kuriem nozīmīgiem pasaules vēstures notikumiem šis process saistīts?

8.3. Kuri no citētajiem tekstiem uzskatāmi par vēstures pirmavotiem, kuri – par literatūru? Kāpēc? (visi avoti)

8.4. Kādas iespējas vācu tautības Latvijas pilsoņiem pavēra Vācijas – Latvijas līgums? (avots A)

8.5. Kādus riskus un zaudējumus vācu tautības Latvijas pilsoņiem radīja līgums? (avots A)

8.6. Kārļa Ulmaņa izteikums: „Lai brauc uz neatgriešanos!” kļuvis vispārzināms. Kam K. Ulmanis to adresēja? (avots B)

8.7. Avoti C un D publicēti Latvijas vācu laikrakstos, kas tika slēgti līdz ar vācbaltiešu aizbraukšanu. Salīdzini, kas kopīgs un kas atšķirīgs šo rakstu attieksmē pret aizbraukšanu? (avoti C un D)

8.8. Leo Dribins dala Latvijas vāciešus vairākās grupās pēc to attieksmes pret pārcelšanos uz Vāciju. Kādas dažādas iedzīvotāju reakcijas Tu spēj atrast avotos? (Piemēram, cerības, bažas, sajūsmu, u.c.) Nosauc dažādus reakcijas veidus un vēstures avotus, kuros tās pieminētas! (avoti C-G)

8.9. Kā I. Feldmanis vērtē vācbaltiešu izceļošanu? (avots I)

8.10. Vai, Tavuprāt, mūsdienās ir svarīgi pētīt 1939.-1940. gada vācbaltiešu aizbraukšanu no Latvijas? Kāpēc? Pamato savu viedokli!
